

“Suç ve Kültür”: Avrupa Komisyonu Altıncı Çerçeve Programı Bünyesinde Uluslararası Bir Araştırma Projesi

Hazırlayan: Zeynep Şarlak

Avrupa Komisyonu Altıncı Çerçeve Programı Temel Öncelikli Alan 7, FP6–2004-Vatandaşlar–5 Özel Hedefli Araştırma Projesi:

“Kültürel bir Sorun olarak Suç Olgusu. Yolsuzluk Algılarının Suçları Önlemede Geçerliliği. AB’ye Katılım Aşamasındaki Ülkeler Bulgaristan ve Romanya, AB’ye Katılım Adayı Ülkeler Türkiye ve Hırvatistan, AB Üye Ülkeleri Almanya, Yunanistan ve İngiltere arasında Kültürel Alanda Karşılaştırmalı bir Çalışma.”

“Suç ve Kültür” kısa adlı bu araştırma projesi, Avrupa Birliği’nde yolsuzluğu önlenmeye yönelik en uygun araçların geliştirilmesi amacını taşımaktadır. Böylesi bir projeyi elzem kılan unsur, yolsuzluğun, Birliğin genişleme ve bütünleşme sürecini ciddi bir biçimde geciktirecek bir potansiyel, hatta AB’nin sosyal düzen kavramını temelinden sarsabilecek nitelikte bir tehdit oluşturmasıdır.

Bugüne kadar AB tarafından geliştirilip, tek tek üye ülkeler özelinde uygulanmış olan yolsuzluğu önleme politikaları genel olarak yasal, idari ve polisyeye önlemler olmak niteliğinde kalmıştır. Bu önlemler, siyasi ve idari kadrolar tarafından geliştirilmiş olan ve uygulamaları “yukarıdan aşağıya” bir işleyişe bağlı kılınan bir yolsuzluğu önleme tanımlaması ve tahayyülünden kaynaklanır. Oysa bu araştırma projesi, “bir olgu” olarak yolsuzluğun yapısını incelemekten ziyade, farklı bölge ve kültürlerin¹ siyasi ve idari kademelerinde bulunan karar vericilerin, farklı kurum ve kuruluşları temsil eden aktörlerin ve hepsinden önce de Avrupa toplumları vatandaşları ile medya kuruluşlarının sahip oldukları yolsuzluk algılarını irdelemektedir.

Bu proje, “kültürel mizaçlar” tarafından belirlenmeleri bağlamında büyük ölçüde farklılık gösteren yolsuzluk algılarının, her ülkenin sorun karşısındaki görece farkındalık düzeyini ve böylece, alınan önlemlerin başarısını önemli ölçüde etkiledikleri varsayımından hareket etmektedir. Dolayısıyla bu proje, “kurumsallaşmış” yolsuzluk karşıtı önlemler ile bunların “gün-

1 Proje Konsorsiyum Üyeleri: Konstanz Üniversitesi, Almanya (Koordinatör); Tübingen Üniversitesi, Almanya; Centre for Liberal Strategies, Bulgaristan; Research Institute for Quality of Life (Romanian Academy), Romanya; Galatasaray Üniversitesi, Türkiye; Zagreb Üniversitesi, Hırvatistan; National School of Public Administration and Local Government, Yunanistan; Panteion Üniversitesi, Yunanistan; Oxford Üniversitesi, İngiltere.

delik uygulama”da nasıl algılandığı arasındaki “uyum”u ve buna bağlı olarak, AB’ye katılım adayları olan ve AB üyesi ülkelerin yolsuzluk sorunuyla nasıl mücadele ettiklerini incelemektedir. Araştırma projesinin son kerte hedeflediği, söz konusu “uyum”un yeniden “ayar”ına yönelik özel tavsiyeler sunmak ve tek tek her ülkede medyanın bu süreçte oynadığı rolü irdeleyerek, sergilemektir.² Bu sosyolojik araştırma projesinin amacı yukarıda belirtilen ülkelerde yolsuzluk olgusuna ilişkin bilginin derinleşmesini sağlamaktır. Bu hedefe ulaşımında çift-boyutlu bir araştırma yolu izlenmiştir:

- Proje malzemesini hem uzmanların yaklaşım dizgelerinin *kavramsal önkoşulları* hem de bu dizgelerin uygulamaya konulduğu *sosyo-kültürel koşullar* oluşturmaktadır. Projenin birinci ve ikinci ampirik safhasında, siyaset, yargı ve kolluk kuvveti/polis bünyesindeki kurumsal aktörlerin, medya vb. gibi dağıtımçıların ve proje kapsamında incelenen ülkelerde yolsuzluğun önlenmesinde hedef alınan grupların yolsuzluk algılarının altında yatan kültürel kalıpların yeniden yapılandırılmasına odaklanılmıştır.
- Uzmanların yaklaşım dizgeleri, projenin ilk ampirik safhasında dokümanların sosyolojik analizi yoluyla değerlendirilmiştir. İkinci ampirik safhada, medya temsilcileri de dâhil olmak üzere çeşitli kurumlar bünyesinde ve sivil toplumda yolsuzluğun önlenmesi konusunda çaba gösteren kişilerle görüşülüp, anket yapılmıştır. Bu yolla elde edilen veriler incelenerek, her ülke bağlamında geçerli olan genel-kanaate özgü yolsuzluk tanımları yeniden yapılandırılmıştır.
- Üçüncü ampirik aşamada, birinci ve ikinci safhaların ampirik bulguları çerçevesinde yolsuzluğun önlenmesi konusunda “aşağıdan yukarıya” yönelik stratejiler geliştirilmiştir. Bunlar, uzmanların hâlihazırda “yukarıdan aşağıya” yönelik bir bakışla sınırlı olan mevcut yaklaşım dizgelerinin etkinliğini arttırmayı sağlayan tamamlayıcı bulgular olarak kullanılmıştır. Verili bir toplumda bulunan yolsuzluğu önleme politika ve işleyişleri (*uzmanların yaklaşım dizgeleri*) sistematik bir güçlülük-zayıflık tahliline tâbi tutulmuştur.
- Bu üç safhada elde edilen bulguların ışığında, uzmanların mevcut yaklaşım dizgelerinin düzeltilerek yenilenmesine dönük çıkış noktaları betimlenmiştir.

Son aşamada projenin sonuçları, akademisyen ve uzmanların katılımıyla Brüksel’de düzenlenen konferansta siyasî karar aşamasında söz sahibi olan kişilerle birlikte tartışılarak yolsuzluğa karşı geliştirilecek yeni önlemlerin oluşturulmasında projenin çıkarımlarından yararlanılması sağlanılmaya çalışılmıştır.

2 Proje çıktıları <http://www.uni-konstanz.de/crimeandculture/project.htm> web adresinden elde edilebilir.